

از لابلای یادداشت‌ها و نیشته‌های روزمره ام

امریکا سرگرم نواختن با دوپیانوی افغانی

حاکمیت جدید کشور و معضل محدود نمودن نفوذ متحد اصلی آن
تفرقه و اختلاف رهبران "طالب" و جنگ قدرت در کشور

عوامل بیرونی رویارویی‌های بین‌افغانی دهه ۹۰
تحقق اهداف سلطه‌گرایانه ایالات متحده در منطقه
چگونگی تبدیل امر فردی به مسأله سیاسی
تبهکاران منبر نشین

تغییرات و تحولات در مجموعه نظام بین‌الملل، در هر دوره جنبه‌ای از خصوصیات جغرافیایی برتری ژئوپولیتیک را سبب شده، اما برخی کشورها در مرکز نظریات ژئوپولیتیک مطرح بوده‌اند. تاجایی که در دوره‌های زمانی، به‌منظور برجسته‌سازی اهمیت ژئوپولیتیک آنها، معیارهای نوین ژئوپولیتیک ساخته و پرداخته می‌شود. کشور عزیز ما افغانستان در نظریات ژئوپولیتیک سنتی مبتنی بر جبر جغرافیایی همواره نقش حیاتی داشته است. مجاورت با منطقه‌ای دارای منابع انرژی، همجواری با قدرتهای جهانی و منطقوی، راه دسترسی به آسیای مرکزی از یک سو و هند و به‌گونه‌کلی شرق جهان از سوی دیگر، مسیر دستیابی بآبهای آزاد اقیانوس هند، موجب اهمیت کشور ما در طول تاریخ برای امریکا بوده است. عواملی که گذر زمان و تحولات نظام بین‌الملل و پیشرفت تکنالوژیک از اهمیت آنها نکاسته است. اگرچه تا آغاز سده ۲۱ هارتلند به شاخصهای جغرافیایی ثابت اطلاق می‌شد، نیاز امریکا به تبیین اهمیت ژئوپولیتیک افغانستان سبب شد تا در سده جدید، هارتلند ایدئولوژیک هم مطرح گردد که دقیقن بر کشور ما انطباق داشت. بعبارة دیگر، اگرچه، شاخصه‌های سنتی جغرافیایی سنتی افغانستان پایدار هستند، اما تبیین حضور امریکا در کشور بر بنیاد این مؤلفه‌ها به نوعی استعمار نوین تلقی می‌گردد.

با توجه به تحولات چشمگیر در نظام بین‌المللی، بویژه در امتداد سال‌های پسین، افزایش شدید وابستگی متقابل بین کشورها، تأثیر فزاینده مؤسسات و سازمان‌های غیردولتی بر سیاست خارجی و روابط بین‌المللی و همچنین روند جهانی شدن و تأثیر فزاینده آن بر شکلگیری مناسبات بین کشورها و با در نظر داشت مسایل مطرح بگونه‌کلی، در مورد کشور عزیز ما افغانستان بایست یادآور شد که حاکمان کنونی کشور از همان نخستین روزهای تکوین چگونگی و نحوه بقدرت رسیدن، تلاش ورزیدند تا بهدف برسمیت شناختن حاکمیت شان، به جامعه جهانی چهره جدیدی از خود بنمایش بگذارند. چنین امری بخودی خود سبب سازدگرایی‌های داخلی میان جناحی "عملگراها" و "بنیادگراها" گردید. اما قابل یاددهانی پنداشته میشود که در امتداد درگیری‌های مسلحانه ۲۰ ساله و علیرغم بحران رهبری، اختلاف سلیقه‌ها، رقابت‌های داخلی و درگیری‌های مسلحانه خونین با نظامیان داخلی و خارجی، تقریبین باهم متحد باقی ماندند. نباید فراموش خاطر ما شود که بویژه پس از ماه اسد سال ۱۴۰۰ خورشیدی، "طالب"ها بمنظور تبدیل از یک جنبش چریکی بیک دولت مؤثر تلاش ورزیدند، اما موجو دیت اختلافات و ضد و نقیض گویی‌هایی میان رهبران گروه یادشده، سبب ساز ایجاد موانع و مشکلات گسترده‌ای در این عرصه گردید. در مجموعه "طالب"ها، عده‌ای هم موجود می‌باشند که رهبران شان را بویژه در مورد اتخاذ اقداماتی در زمینه منع آموزش بانوان، انتقاد نموده و یادآور می‌گردند که "طالب"ها نباید بمتابه اداره

کننده‌های چماق بدست در قبال شهروندان کشور موضعگیری نمایند، بلکه هدف عمده اقدامات و تلاش‌ها باید به منظور بدست آوردن رضایت قلبی شهروندان کشور پنداشته شود. شهروندان کشور از موجودیت اختلاقات بیشماری میان "طالب" ها سخن می‌گویند. در اظهارات و ابراز نظرهای کارشناسان، وضع یاد شده را مظهري از ضد و نقیض گویی های داخلی در حال انکشاف میان "طالب" ها محسوب می‌نمایند.

مایکل سمپل، مشاور پیشین اتحادیه اروپا و سازمان ملل در کشورما، خاطرنشان نمود که در اوضاع و احوال حاضر، اختلاقات و گوناگونی بیسابقه سلیقوی میان رهبران "طالب" ها عملن موجود می‌باشد. عده ای هم چنین می‌پندارند که در مجموع رهبری "طالب" ها، بگونه ای مؤثریت و تأثیرگذاری گروه قومی منحصر بفردی، بویژه در تصمیمگیری ها، نماینده های اقوام و ملیت های دیگر شرکت کننده در دسته بندی یاد شده را مایوس و ناامید نموده است.

"طالب" ها از ماه اسد سال ۱۴۰۰ بدینسو در اریکه قدرت قرار دارند. آنها از همان نخستین لحظات نایل گردیدن ب قدرت، متذکر گردیدند که در امر تعقیب سیاست مساعدی بحال شهروندان کشور تلاش ورزیده و بهیچوجه در صدد تکرار وضعیت و موضعگیری های دوره نخست قدرت (۱۳۷۱) در کشور نمی‌باشند. اما در امتداد ماهای پسین بسرکوب دگراندیشان و مخالفان مبادرت ورزیده و آزادی های مدنی، بویژه برای بانوان کشور، محدود و محدودتر گردیده است. وضعیت و موضعگیری یاد شده، انتقادهای جامعه جهانی و سازمان های حقوق بشری را سبب گردید. همچنان، شورای امنیت سازمان ملل، بگونه مکرر از "طالب" ها خواهان توقف اقدامات سختگیرانه آنها شده و آرزومندی اعضای شورای یاد شده در زمینه حفظ و احترام باصول حقوق بشر و در نظر داشت حقوق اساسی بانوان کشور نیز ابراز گردید.

بگفته کارشناسان، در شرایط حاضر، میان "شبکه حقانی" بر رهبری سراج الدین حقانی، سرپرست وزارت امور داخله "طالب" ها و گروهایی که خویش را بمتابیه مؤسس "طالب" ها می‌پندارند، رقابت های وسیع و گسترده ای موجود می‌باشد. همچنان از تفاوت هایی میان "عمل گراهای" طالب ها و فرماندهان محلی و متکلمان افراطی که برای توجیه ریشه بی قوانین اسلامی تلاش می‌ورزند، نیز یادآوری هایی بعمل آمده که با چنین وضعیتی، ضد و نقیض گویی های موجود میان "طالب" ها بمنظور تقسیم و توزیع قدرت، از اهمیت درجه دومی برخوردار می‌باشد. اما بسیاری ها چنین می‌پندارند که بیشترین بخش ضد و نقیض گویی های داخلی "طالب" ها را می‌توان صرف اختلاف نظرهای سلیقوی پنداشت که اصلن منجر به درگیری های داخلی میان "طالب" ها نخواهد گردید.

گفته می‌شود که "طالب" ها در مورد حفظ وحدت و یکپاچگی داخلی خویش جدی بوده و اگر فرد یا شخصی در میان آنها با مقررات و اصول موجود در مجموعه بدنه "طالب" ها مخالفت ورزد، بزودترین فرصت یا از صفوف آنها اخراج گردیده و یا بقتل می‌رسد. در نظر باید داشت که عبدالسلام ضعیف، عبدالوکیل متوکل و آغا جان معتم بمتابیه "طالب" های میانه رو، در مجموع با سیاست های "طالب" ها مخالفت شان را عملن اظهار نمودند. "طالب" ها از ایده دیکتاتوری کامل که سایر اعضا از تصمیمگیری های اتخاذ شده اطاعت نمایند، بگونه جدی پیروی می‌نمایند. عمومن، صحبت و ابراز نظر علنی علیه سیاست های رهبر معنوی جنبش در هیچ موضوعی بشمول تفکیک جنسیتی مردان و زنان و ایجاد و وضع محدودیت هایی برای بانوان اصلن مجاز نمی‌باشد. تام اویست، نماینده ویژه ایالات متحده در مورد کشورما با عده ای از چهره های سیاسی در کشور ترکیه ملاقات و گفتگو نمود. همچنان سیاستمداران شرکت کننده در ملاقات یاد شده با نماینده ها و خبرنگاران و وسایل اطلاعات جمعی اعلام نمودند که عمده ترین موضوع مورد بحثی که در محراق توجه شرکت کننده ها قرار گرفت، از جمله یکی هم رفع بحران کنونی و ایجاد و شکل گیری دولت فراگیر در افغانستان بود. بخاطر داریم که مدت ها قبل، در انقره نیز از نشستی میان سیاستمداران افغان و ۲۵۰ تن از اعضای شورای عالی مقاومت ملی بنمایندگی از سراسر کشور خبر دادند. در وسایل اطلاعات همگانی ترکیه مسأله یاد شده را بمتابیه تشکیل و ایجاد "دولت" افغانستان در مهاجرت پنداشتند. در مورد سایر مسایل یاد شده، اطلاعات گسترده ایی در اختیار نمی‌باشد، اما می‌توان یادآور گردید که هدف از تشکیل و ایجاد شورای یاد شده، از جمله یکی هم حمایت و پشتیبانی از کلیه تلاش ها بمنظور ایجاد و تشکیل اداره جدید در کشور میباشد. در بخشی از اعلامیه بنشر رسیده می‌خوانیم که نماینده های "طالب" ها باید باین واقعیت متقاعد شده باشند که به تنهایی قادر بر رهبری مؤثر کشور نمی‌باشند. در صورت عکس مطلب، زمینه درگیری و اشتعال جنگ های خانمان سوز بیش از هر زمان دیگر در کشور مساعد خواهد شد.

در این مورد اویست پس از مذاکره و انجام گفتگو با رهبران یادشده اظهار نمود که رسالت نامبرده در آغاز و تداوم پروسه صلح آمیز حل و فصل قضایای موجود در افغانستان خلاصه میگردد. اما نامبرده تاکنون در زمینه یادشده، از هیچ نوع دستاوردی برخوردار نمی باشد.

با وجود اینکه، نشست غرب درواشنگتن را بمثابة آغاز تلاش های جدید ایالات متحده در افغانستان توصیف می نمایند. پیام اصلی نامبرده اینست که ایالات متحده بازی دوگانه ای را با حاکمیت "طالب" ها و اپوزیسیون متحد جدید آغاز نموده که همه، از جمله روسیه و چین را به دنباله روی از فتنه های واشنگتن ناگزیر خواهد نمود.

بسیاری ها چنین می پندارند که غنی با فرارش از کشور، تمامی پل های عقبی خویش را ویران نموده و در واقعیت امر، بمنافع ملی کشور خیانت ورزید. از جانب دیگر، امرالله صالح اظهار نمود که "طالب" ها در کنار مسایل دیگر، در صدد انتقال مرکز کشور از کابل به کندهار می باشند. کندهار در جنوب کشور موقعیت داشته و شورای عالی علما را نیز در خود جا خواهد داد.

تکوین وضعیت اینچنینی، ناشی از موجودیت کدام واقعیت ها پنداشته می شود؟

بر بنیاد گفته ها و اظهار نظرهای برخی ها، بخش اعظمی از "طالب" ها بنماینده از ملیت واحدی وارد صحنه گردیده اند. آنها بمشکل قادر به تداوم قدرت در افغانستان چند ملیتی می باشند. به یقین که سایر ملیت ها و اقوام موجود در کشور با شرایط و وضعیت حاکمیت تک قومی تن نداده و بمبارزه شان علیه حاکمیت یادشده ادامه خواهند داد.

بسیاری از افراد و اشخاص ناظر بر مسایل و جریان حوادث سیاسی - اجتماعی در کشور ادعا ورزیده و این احتمال را نیز بعید نمی پندارند که در صورت شکست "طالب" ها بمفهوم وسیع کلمه، ممکن در کندهار، ایجاد و شکل گیری " لوی پبنتونستان" آزاد و مستقل را که در برگرفته بخش هایی از سرزمین پاکستان نیز می باشد، هم اعلام نمایند. بنابراین، خاورمیانه با واقعیت های موجودیت ناسیونالیسم پبنتون مواجه خواهد گردید.

بهر حال، با موجودیت وضعیت قبلن گفته آمده، درگیری های مسلحانه کنونی بویژه در امتداد خط "دیورند"، چندان هم اسرار آمیز بنظر نمی رسد.

این واقعیت مسلم نباید هیچگاهی فراموش گردد که موضعگیری های "طالب" های افغان در قبال پاکستان، با وجود آنکه اسلام آباد، مدت های طولانی از آنها ("طالب" ها) پشتیبانی و حمایت بعمل می آورد، در نوع خود، بهیچوجه امر تصادفی پنداشته نمی شود. علاوه بر آن، تداوم اقدامات و عملکردهای تروریستی در داخل قلمرو اراضی کشور ما نیز بر آن مزید می گردد.

حاکمیت "طالب" ها تاکنون هم از جانب جامعه بین المللی برسمیت شناخته نشده و بگونه طبیعی، چگونگی مناسبات و روابط دوجانبه افغانستان با کشورهای دیگر، از جمله با دول غربی نا مشخص می باشد. خود "طالب" ها بگونه مکرر مدعی شده اند که دولت آنها فراگیری باشد. همچنان از جانب "طالب" ها اعلام گردید که کشور ممکن توسط شورای متشکل از علما و رهبران "طالب" ها و با شرکت فرماندهان محلی و موسسیدان، اداره ورهبری گردد. اما همه مسایل هنوز پیشرو قرار دارد.

سرمایه گذاران خارجی که منافع شان را بیشتر و بیشتر با غنای طبیعی کشور ما مرتبط میدانند، اما در شرایط و وضعیت کنونی، موجودیت درگیری های مسلحانه و امکان وقوع زد و خورد های داخلی و منزوی نمودن حاکمیت "طالب" ها و موجودیت ابرهای تیره و تار و غلیظی بر فضای کشور، حاضر به پذیرفتن ریسکی در زمینه سرمایه گذاری نمی باشند.

با وجود اینکه، تقریباً نشانه های روشنی از اجرای عملی سناریوهای ژئوپولیتیکی توسط نیروهای خارجی، بوضوح بمشاهده می رسد. مسأله دیگری که واضح و روشن می باشد، یکی هم اینکه بی ثباتی احتمالی وضعیت، اصل توسعه و انکشاف اقتصادی منطقه ما را که در تقاطع بخش جنوب غربی و آسیای مرکزی قرار دارد، بشدت کند و ببطی خواهد نمود.

وضعیت و شرایط ناپایدار و غیر مطمئن، مانع همگرایی اقتصادی کشورهای منطقه نیز می گردد.

در این بخش پرسشی باین شرح مطرح می گردد که چه نیرویی قادر به توقف سیر منفی حوادث خواهد بود؟ ترویج توسعه یافته شامل روسیه، چین، امریکا و پاکستان، مسایل مربوط بخویش را هر کدام با عبارات کلی و منحصر بفردی خلاصه می نمایند. اما تحلیل ها نشان می دهد کاراده سیاستمداران و مقامات افغان به

تنهایی بمنظور حل وفصل مشکلات و معضلات پیچیده کنونی کافی وبسنده نمی باشد.

شنبه ۲۱ ماه جوزای سال ۱۴۰۱ خورشیدی